

Magdalena Różycka

Uniwersytet Jagielloński w Krakowie

CYFRYZACJA OŚRODKÓW REGIONALNYCH TVP

Abstract

THE DIGITIZATION OF REGIONAL CENTERS OF POLISH TELEVISION

The digitization of television signals in Poland is presented as one of the most important achievements of the media in recent years. The purpose of this publication is to present the opportunities and risks of digital technology at the regional level. The process of digitization has not resulted in a wider range of regional public television programming. After launching of Regional Television Centers, their dedicated band time lengthened by one hour. Money from the subscription only secure the production of about 40% of programs of the channel and are mostly news programs and current affairs. Other are provided with money from sponsors. In fact, digitization creates only a potential, does not give the guarantee that it will be used as financing is crucial for stable funding system. An example of the foregoing is Regional Television Katowice.

Key words: regional centers of public television, digitization, the digital divide, subscription

Wstęp

Proces cyfryzacji telewizji naziemnej rozpoczął się 7 listopada 2012 roku, a zakończony został w lipcu 2013 roku. Od tego momentu odbiór naziemny programów TVP na terenie całej Polski jest możliwy tylko w sposób cyfrowy. Wyłączone zostały nadajniki telewizji analogowej, które zastąpiono tak zwanymi multipleksami. Raport przygotowany dla TVP SA w kwietniu 2014 roku wskazuje, że zdecydowana większość gospodarstw domowych posiada jeden odbiornik telewizyjny. Kilka telewizorów można znaleźć w mniej więcej co piątym domu, przy czym przeważnie są to dwa odbiorniki. Wśród posiadanych odbiorników telewizyjnych połowę stanowią telewizory full HD. W Polsce największą popularnością cieszy się telewizja satelitarna – do tego rodzaju sygnału telewizyjnego podłączonych jest 37% odbiorników. Na drugim miejscu znajduje się telewizja kablowa (34% telewizorów odbiera ten rodzaj sygnału), przy czym bardziej popularny jest pakiet cyfrowy

niż analogowy. Obecnie około jednej czwartej odbiorników telewizyjnych odbiera, jako główne źródło sygnału, naziemną telewizję cyfrową. Są to dane z listopada 2013 roku¹.

Po wprowadzeniu cyfryzacji prawie jedna czwarta (23%) dotychczasowych użytkowników naziemnej telewizji cyfrowej przestała z niej korzystać, najczęściej decydując się na zakup płatnej telewizji satelitarnej lub – nieco rzadziej – kablowej. Strata dotychczasowych użytkowników sygnału naziemnej telewizji została zrekompensowana przez nowych klientów (21% osób, które nie korzystały z analogowego sygnału), którzy zdecydowali się na tę formę sygnału dzięki cyfrowej jakości i nowej ofercie dostępnych stacji². Wśród użytkowników naziemnej telewizji cyfrowej nie ma problemu z dostępnością głównych stacji: TVP1, TVP2, TVN, Polsat, TVP Info, Puls, TV4, które są oferowane w drugim lub trzecim multipleksie. Kanały dostępne w ramach pierwszego multipleksu mają słabszy zasięg. Techniczna jakość odbieranych kanałów telewizyjnych nie budzi szczególnych zastrzeżeń. Większość odbiorców naziemnej telewizji cyfrowej przyznaje, że dostępne kanały mają wysoką lub co najmniej średnią jakość³. Właściciele nowszych telewizorów w większości przypadków nie mieli problemów z odbiorem programów w wersji cyfrowej. Od zakończenia procesu cyfryzacji telewizji do instytucji zaangażowanych w ten proces zaczęły spływać jednak liczne skargi mieszkańców z terenów tak zwanych białych plam, gdzie nie ma dostępu do sygnału cyfrowej telewizji naziemnej lub dostęp ten jest ograniczony.

Wybrana w Polsce metoda cyfryzacji polegająca jedynie na transmisji naziemnej od początku rodziła wątpliwości ekspertów. Ich zdaniem problem osób „telewizyjnie wykluczonych” można rozwiązać, korzystając z wzorców skutecznie wprowadzonych przez inne kraje europejskie, takie jak Wielka Brytania, Austria, Francja, Czechy i Słowacja. Większość krajów w Europie zdecydowała się bowiem na zastosowanie równoległe dwóch technologii cyfryzacji telewizji: naziemnej i satelitarnej. Modelowym przykładem kraju, w którym cyfryzację przeprowadzono w ten sposób, jest Wielka Brytania, gdzie widzowie mają do wyboru dwie platformy cyfrowe – satelitarną i naziemną⁴.

W Polsce zdecydowano się na jedno źródło sygnału – naziemne – choć w fazie przygotowań do procesu przełączenia na telewizję cyfrową rozważano możliwość nadawania sygnału drogą satelitarną. W 2009 roku TVP zamknęła projekt „Platforma Satelitarna TVP”, który zakładał satelitarną dystrybucję programów telewizji publicznej⁵. Według ekspertów UKE, przeprowadzonych na prośbę KRRiT, problem

¹ Proces cyfryzacji sygnału telewizyjnego. Raport dla TVP SA, Millward Brown, kwiecień 2014 roku.

² *Ibidem.*

³ *Ibidem.*

⁴ <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache;http://www.telix.pl/artykul/stanowisko-instytutu-jagiellonskiego-w-sprawie-cyfryzacji-telewizji-3,61149.html> [dostęp: 20.07.2014].

⁵ <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache> [dostęp: 20.07.2014].

wykluczenia telewizyjnego może dotyczyć nawet 490 tys. osób w przypadku nadajnika MUX 1, 581 tys. MUX 2 oraz 214 tys. w przypadku MUX 3. Chodzi tu przede wszystkim o województwa położone w południowej części kraju, gdzie górzyste ukształtowanie terenu ma bezpośredni wpływ na jakość sygnału. Badania wskazują także, że ponad 1 mln mieszkańców Polski (prawie 3% populacji kraju) nie ma dostępu do właściwej wersji telewizji regionalnej TVP⁶. Najwięcej problemów mają mieszkańcy województw: podkarpackiego, zachodniopomorskiego, warmińsko-mazurskiego, łódzkiego, mazowieckiego oraz opolskiego⁷. Wydaje się, iż problem ten można rozwiązać, decydując się na sygnał nadawany drogą satelitarną. Dzięki takiemu rozwiązaniu niemieckie telewizje regionalne znacznie rozszerzają zasięg swoich programów (mogą być odbierane w całej Europie), a także promują lokalne atrakcje turystyczne⁸.

Po pełnym uruchomieniu multipleksu trzeciego (27 kwietnia 2014 roku) zasięg regionalnych oddziałów telewizji publicznej obejmuje 98% populacji, a każdy z 16 ośrodków ma możliwość uruchomienia całodobowego programu regionalnego⁹. Docelowo każdy z oddziałów ma mieć własny program dostępny na tak zwanym cyfrowym multipleksie. Cyfryzacja powinna być więc szansą na poszerzenie i unowocześnienie regionalnej oferty programowej, podejmującej zagadnienia regionalizmu¹⁰. Zdaniem wiceprezesa TVP SA Mariana Zalewskiego: „TVP musi być silna swoimi programami regionalnymi. Niemożliwie jest rzetelne odzwierciedlenie rzeczywistości regionalnej bez silnych oddziałów terenowych”¹¹.

Proces cyfryzacji nie spowodował jak dotąd poszerzenia oferty programowej telewizji regionalnej. Po uruchomieniu TVP Regionalnej własne pasmo ośrodków wydłużyło się zaledwie o godzinę. **Pieniądze z abonamentu zabezpieczają jedynie produkcję około 40% oferty antenowej i są to głównie programy informacyjne oraz publicystyczne, pozostałe realizuje się z pieniędzy sponsorów**¹².

Cyfryzacja sygnału telewizyjnego w Polsce jest przedstawiana jako jedno z najważniejszych osiągnięć medialnych ostatnich lat. Celem niniejszego artykułu jest zaprezentowanie szans i zagrożeń związanych z cyfrową technologią na „poziomie regionów”. W istocie cyfryzacja stwarza bowiem jedynie pewien potencjał, nie daje zaś gwarancji, iż zostanie on wykorzystany. Niezbędny jest bowiem stabilny system finansowania. Egzemplifikacją powyższych rozważań jest TVP Katowice.

⁶ <http://www.polskatimes.pl/arttykul/3420677,cyfryzacja-nie-dla-wszystkich,id,t.html> [dostęp: 21.07.2014].

⁷ <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache;http://www.telix.pl/arttykul/stanowisko-institutu-jagiellonskiego-w-sprawie-cyfryzacji-telewizji-3,61149.html> [dostęp: 20.07.2014].

⁸ *Ibidem*.

⁹ biznes.onet.pl/cyfryzacja-regionalnych-osrodkow-tvp-wymaga-pieni [dostęp: 2.07.2012].

¹⁰ <http://www.ujk.edu.pl/ibib/studia/pdf/160/cyfryzacja.pdf> [dostęp 20.07.2014].

¹¹ <http://www.tvp.info/7582945/tvp-musi-byc-silna-regionami> [dostęp: 16.07.2014].

¹² Archiwum autorki dotyczące TVP Katowice.

Cyfrowy krajobraz regionalny

Kondycja publicznych regionalnych mediów elektronicznych w Polsce jest trudna z wielu powodów. Przede wszystkim decydują o niej względy finansowe. Wydaje się, iż redukcja regionalności, której doświadczają odbiorcy stacji regionalnych w związku z ich ciągłą reformą (tak zwane sieciowanie, cyfryzacja), to odzwierciedlenie sytuacji finansowej regionów, ale też i bardziej ogólna refleksja mówiąca o kondycji mediów w Polsce. Telewizja publiczna w regionie stanowi *de facto* i *de nomine* oddział telewizji regionalnej zarządzanej centralnie. W rezultacie medium, które ma potencjalnie największe szanse dotarcia do szerokich kręgów społecznych, w rzeczywistości – ograniczone pod względem środków, jakimi dysponuje, oraz czasu antenowego wydzielonego przez centralę – niewiele może zdziałać jako forum debaty w sprawach regionu. W dodatku rozdarcie wynikające z jednej strony z nakazu dochodowości – co wynika ze statusu prawnego spółki prawa handlowego, a z drugiej – z obowiązku wypełniania misji powoduje, że ośrodki regionalne, niezależnie od tendencji politycznych panujących w różnych okresach na szczeblu centralnym, od dłuższego czasu podlegają raczej procesom „zwijania” niż rozwoju¹³. Budżet publicznych ośrodków telewizji regionalnej składa się z odpisu abonamentowego, sprzedaży materiałów na rzecz innych anten, z wpływów reklamowych oraz sponsoringu¹⁴. Środki te są jednak niewystarczające. W ostatnich latach, w związku z niskimi wpływami abonamentowymi, sytuacja finansowa ośrodków regionalnych stała się dramatyczna. Dotyczy to nie tylko zawartości programu, ale też kwestii technicznych i poziomu zatrudnienia. Nie chodzi tu jedynie o dekapitalizację budynków, ale także o wyeksploatowanie sprzętu (między innymi kamer, reżyserki, oświetlenia) i brak specjalistycznych szkoleń pracowników.

Strategia TVP SA na lata 2012–2015 zakłada odbudowę potencjału twórczego i produkcyjnego oddziałów terenowych, które będą mogły realizować i emitować własne programy – informacyjne, publicystyczne, reportaże – na znacznie większą skalę niż obecnie¹⁵. Cyfryzacja polskiej telewizji to z pewnością duża szansa dla rozwoju lokalnych ośrodków telewizji publicznej. Oddziały stanęły bowiem przed szansą wykorzystania rozwoju technologicznego, mając swoje miejsce na multi-pleksie. Szesnaście oddziałów ma zagwarantowaną 24-godzinną emisję. Czy programowo zostanie ta szansa wykorzystana? – to już zupełnie inna kwestia. W istocie cyfryzacja stwarza jedynie pewien potencjał, ale nie daje gwarancji, że zostanie on wykorzystany. Niezbędny jest bowiem stabilny system finansowania.

W październiku 2013 roku przeprowadzono badanie opinii publicznej dotyczące oglądalności i zadowolenia z kanałów regionalnych TVP i TVP Info. Badaniu

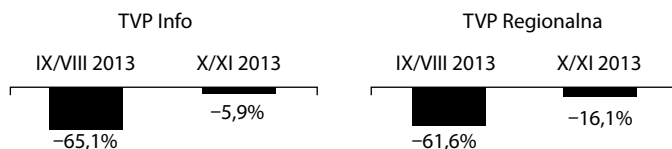
¹³ M. Ponikowski, *Golas na dachu. Kilka uwag o mediach regionalnych* [w:] *Media a rozwój regionalny, Pomorski Kongres Obywatelski*, red. J. Szomburg, Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, Gdańsk 2006, s. 31.

¹⁴ T. Skoczek, *Telewizja Publiczna. Szkic do opisu*, MCDN, Kraków 2002, s. 55.

¹⁵ <http://www.ujk.edu.pl/ibib/studia/pdf/160/cyfryzacja.pdf> [dostęp: 20.07.2014].

poddano ogólnopolską próbę, N = 1608, Polaków w wieku 15–75 lat, którzy deklarowali oglądanie kanału TVP Info i/lub TVP Regionalnej „przynajmniej od czasu do czasu”. Wykorzystano losowo wygenerowane numery stacjonarne i komórkowe w stosunku 50/50. Odpowiednie warstwowanie próby według cech demograficznych respondentów i ich miejsca zamieszkania (na podstawie danych GUS) było gwarancją reprezentatywności uzyskanych wyników na poziomie województwa (wielkość próby N = 100 na województwo)¹⁶.

Analiza wyników badań wskazuje, że głównym powodem, dla którego badani nie oglądają nowych kanałów regionalnych, jest brak wiedzy na temat ich powstania (28%). Co piąty ankietowany wskazał, że nie ogląda kanału regionalnego TVP z uwagi na jego niewygodną pozycję na liście. Regionalne kanały TVP największym powodzeniem cieszą się w województwie zachodniopomorskim (77%). Najmniej widzów jest w województwach pomorskim i świętokrzyskim (odpowiednio 52% i 54%). Widzowie regionalnych stacji to głównie 60–75-latkowie, z wykształceniem zasadniczym i zawodowym. W poszczególnych województwach największą znajomością nazwy ośrodka wykazali się mieszkańcy podlaskiego – prawidłową nazwę TVP Białystok wskazało 87% ankietowanych, zaś najmniejszą wykazali się mieszkańcy województwa pomorskiego, w którym właściwą nazwę TVP Gdańsk wskazało 55% badanych. Spośród wszystkich stacji regionalnych emitowanych przez TVP największą popularnością wśród ogółu badanych cieszą się kanały TVP Katowice oraz TVP Warszawa. TVP Regionalna najwyższe udziały osiąga wśród widzów mających dostęp tylko do naziemnej telewizji cyfrowej¹⁷. Jeśli wziąć pod uwagę dostawców usług telewizyjnych, TVP Regionalna uzyskuje wysokie udziały wśród abonentów Vectry, UPC oraz Multimediów, niskie – wśród abonentów Cyfrowego Polsatu i Platformy n / Cyfry+. Proces cyfryzacji omawianych kanałów prezentuje wykres 1.

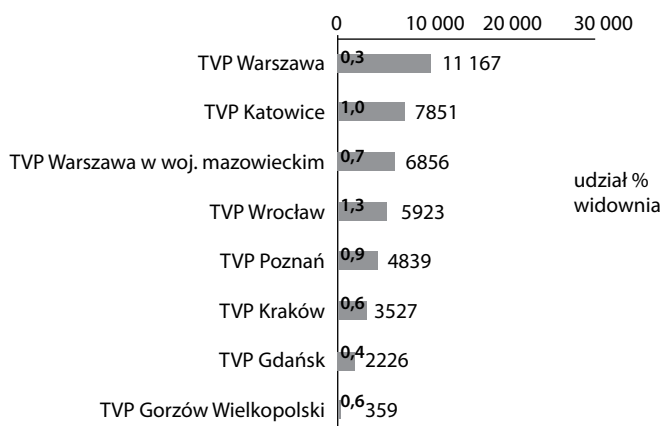
Wykres 1. Proces cyfryzacji sygnału telewizyjnego

Źródło: Raport dla TVP SA kwiecień 2014. Proces cyfryzacji sygnału telewizyjnego. Biuro Koordynacji Programowej TVP SA.

¹⁶ Szerzej o tym zob. np. K. Jakubowicz, *Media publiczne. Początek końca czy nowy początek*, Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2007, i inne prace tego autora.

¹⁷ *Ibidem*.

Jesienią 2013 roku, po zmianach związanych z powstaniem stacji TVP Regionalna, wyraźnie spadły udziały TVP Info – w październiku 2013 roku w obu grupach (4+ i 16–49) wyniosły one około jednej trzeciej udziałów w porównaniu do sierpnia 2013 roku. Średni dzienny zasięg TVP Info (1-minutowy) zmniejszył się w porównaniu z sierpniem 2013 roku o niemal 3,5 mln w grupie 4+ i o ponad 1,1 mln w grupie 16–49. Nowe TVP Info i TVP Regionalna uzyskują zbliżone udziały. Łącznie są one jednak niższe niż udziały TVP Info przed powstaniem TVP Regionalnej. Wśród widzów mogących odbierać jedynie naziemną telewizję cyfrową TVP Info znalazło się na dziewiątym miejscu w rankingu stacji NTC, zaś TVP Regionalna na miejscu jedenastym. Najchętniej oglądane pozycje TVP Regionalnej to przede wszystkim pasma lokalne, a także *Telekurier Extra*, *Dziennik Regionów*, *Echa dnia – komentarze*. Spośród ośrodków regionalnych największą widownię gromadzą TVP Warszawa, TVP Katowice i TVP Rzeszów, najmniejszą – TVP Gorzów Wielkopolski, TVP Opole, TVP Kielce i TVP Olsztyn¹⁸. Strukturę widowni największych ośrodków regionalnych prezentuje wykres 2.

Wykres 2. Wskaźniki OTV w paśmie 10.00–11.00 w weekend, czerwiec 2014 roku

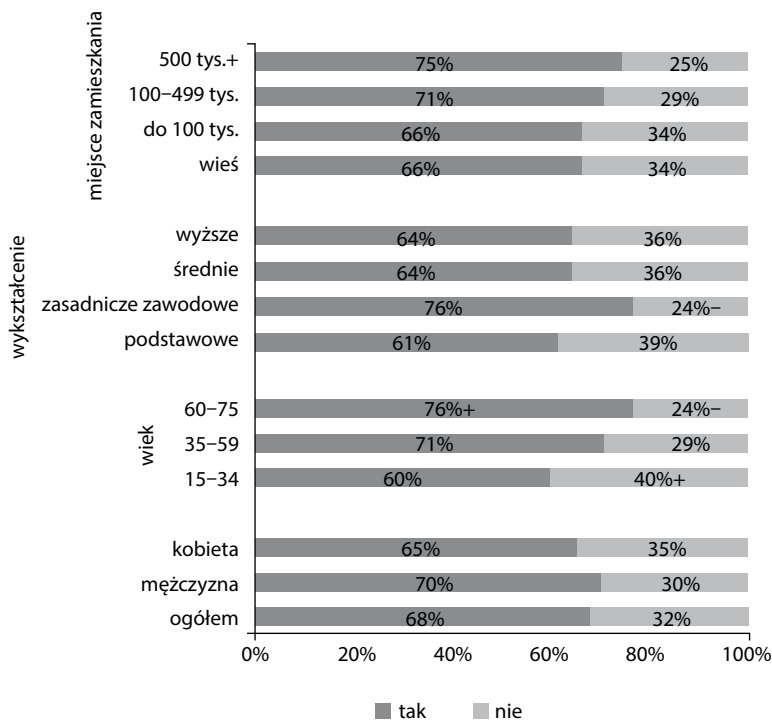
Źródło: Raport Millward Brown dla TVP SA, kwiecień 2014 roku, Telemetry NAM.

TVP Regionalna wyżej oceniana jest przez kobiety, najmłodszych widzów, osoby z wykształceniem podstawowym oraz zawodowym¹⁹. Widzowie, którym nie podoba się nowa stacja, opinię swą uzasadniają monotonną ramówką – 66%. W dalszej kolejności wymieniają nadawanie starych programów/powtórek (42%), deklarują również brak zainteresowania wiadomościami z regionu (41%). W badanej grupie najwięcej osób odbierających telewizję poprzez naziemny sygnał cyfro-

¹⁸ *Ibidem.*

¹⁹ *Ibidem.*

wy deklarowało zainteresowanie pasmem lokalnym. Dane demograficzne dotyczące widzów cyfrowej telewizji regionalnej prezentuje wykres 3.

Wykres 3. Oglądanie TVP Regionalnej po 1 września 2013 roku. Demografia

Źródło: Badanie opinii publicznej dotyczące oglądalności i zadowolenia z kanałów regionalnych TVP i TVP Info. Raport Millward Brown dla TVP SA, październik 2013.

W kontekście powyższych badań należy wskazać, iż problemy telewizji regionalnej w Polsce nie sprowadzają się jedynie do pieniędzy, ale również do postrzegania jej miejsca w strukturze TVP SA. Reformę telewizji publicznej zawsze zaczynało od oddziałów. Już w 2004 roku powstał pomysł na konsolidację tego segmentu nazwany „Strategią Transformacji Oddziałów Terenowych”. Strategia Jana Dworaka i Piotra Gawła nie przewidywała jednak tak daleko idącej konsolidacji – i w konsekwencji eliminacji tematów regionalnych i lokalnych, jakiej doświadczyliśmy w drugiej połowie 2007 roku, kiedy zlikwidowano TVP3 Regionalną, uruchamiając TVP Info²⁰. Jak wskazują wyniki prezentowanych badań, cyfryzacja telewizji nie spowodowała istotnej zmiany ani w ofercie programowej regionalnych ośrodków telewizji, ani w ich zasięgu.

²⁰ T. Skoczek, *Media publiczne w Polsce*, Mazowiecka Oficyna Wydawnicza, Warszawa 2009, s. 121–122.

TVP Katowice w cyfrowej przestrzeni

Wśród medioznawców powszechna jest opinia, że zmiana telewizji regionalnej w TVP3, a następnie TVP Info (kanał informacyjno-publicystyczny) źle przysłużyła się telewizji publicznej. Spowodowała regres programowy w oddziałach i ich silne podporządkowanie centrali²¹. Wydaje się, iż konsekwencją prowadzonej w stosunku do oddziałów terenowych polityki jest znaczna redukcja ich tożsamości oraz spadek odbioru społecznego. Dotyczy to nie tylko tak zwanego sieciowania, ale również ich miejsca w cyfrowej przestrzeni. Egzemplifikacją powyższych rozważań jest publiczna stacja regionalna TVP Katowice.

To stacja, którą mogą oglądać mieszkańcy województwa śląskiego z nadajników naziemnych lub w sieciach kablowych²². Na usytuowanie stacji w lokalnym pejzażu medialnym ma wpływ jej relatywnie długa historia. Dnia 3 grudnia 1957 roku powstała Telewizja Katowice. Wtedy nadano pierwszy program obejmujący zasięgiem południową i zachodnią część kraju (obecne województwo śląskie, znaczną część województw opolskiego i małopolskiego, małą część województw świętokrzyskiego, łódzkiego, wielkopolskiego i dolnośląskiego) oraz część Czechosłowacji²³. Ważnym czynnikiem wpływającym na kształt telewizji regionalnej jest również tak zwany patriotyzm lokalny. Do tego typu obszaru można zaliczyć między innymi nawiązywanie bezpośrednio do nazw historycznie związanych z regionami w nazewnictwie tytułów prasowych, stacji radiowych, telewizyjnych²⁴. O jakości kontaktów często bowiem decyduje swojskość i komunikatywność medium, a mechanizm kontaktów zasadza się na selekcji pozytywnej: „swoje”, „nasze”²⁵. Telewizja Katowice od 1957 roku kojarzona jest zaś jednoznacznie ze Śląskiem.

Najlepszy okres TVP Katowice przypadał na czasy jej konkurencji z prywatną telewizją PTV Rondo sieci Nicolo Grauso. Drugą połowę lat dziewięćdziesiątych cechował stały i systematyczny spadek zasięgu społecznego. Zjawisko to szczególnie nasiliło się w 1999 roku, kiedy w porównaniu z rokiem poprzednim TVP Katowice straciła 30% swoich odbiorców. W ocenie Mariana Gieruli zmniejszenie zasięgu telewizji było dość równomierne we wszystkich obszarach jej technicznego funkcjonowania, chociaż w przypadku województwa częstochowskiego było najgłębsze. Prawie całą dekadę lat dziewięćdziesiątych (z wyjątkiem 1999 roku) telewizja utrzymywała wysoką pozycję społeczną w porównaniu z innymi mediami

²¹ K. Jakubowicz, *Media publiczne w Polsce. Teraźniejszość i przyszłość* [w:] *Media publiczne w Polsce. Teraźniejszość i przyszłość*, red. J.W. Adamowski, Oficyna Wydawnicza Aspra-JR, Warszawa 2007, s. 113.

²² <http://www.tvp.pl/tvp3katowice> [dostęp: 21.07.2010].

²³ *Ibidem*.

²⁴ M. Jachimowski, *Regiony periodycznej komunikacji medialnej*, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 2006, s. 226.

²⁵ S. Michalczyk, *Media lokalne w systemie komunikowania*, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 2000, s. 143.

o zasięgu regionalnym (na przykład dziennikami regionalnymi i Radiem Katowice). Telewizja Katowice była głównym źródłem informacji o problemach regionalnych dla mieszkańców województwa śląskiego. Drastyczne ograniczenie zasięgu społecznego nastąpiło po wprowadzeniu tak zwanego pasma wspólnego telewizji regionalnej²⁶.

Badania wskazują, iż widzowie, przynajmniej na Śląsku, postrzegali wspólne pasmo jako jeszcze jeden program ogólnopolski, którego struktura zasadniczo nie odbiegała od już istniejących na rynku²⁷. Wynika to z faktu, iż po pierwsze, program o dominującym paśmie wspólnym gubi istotę telewizji regionalnej – pozbawia ją ważnego atutu, jakim są szeroko prezentowane treści regionalne w różnych formach. Po drugie, programy wspólnego pasma muszą mieć cechy uniwersalne, tak by były atrakcyjne i zrozumiałe dla odbiorców z innych regionów. Tracą tym samym swoistość regionalną, tak istotną dla regionalnego odbiorcy. W ocenie Marka Jachimowskiego pasmo wspólne i centralne zarządzanie częścią ich programu z Warszawy nie jest sposobem na przezwycięzenie trudności regionalnych ośrodków – a potwierdza to spadek ich odbioru społecznego²⁸. Telewizja regionalna pełni współcześnie zbyt wiele funkcji w regionalnym systemie informacji, aby ograniczać jej lokalność, regionalność.

Cyfryzacja miała być prawdziwą rewolucją dla ośrodków regionalnych telewizji publicznej. Czy tak się stało? Analiza ramówki TVP Katowice wskazuje, że w dalszym ciągu oferta programowa nie została w sposób znaczący poszerzona o nowe pozycje. W 2010 roku w dni powszednie emitowano 209 minut, zaś w piątki i soboty 201, a 216 w niedzielę. W 2012 roku w dni powszednie program własny zajmował 205 minut czasu antenowego, w piątki i soboty 248 oraz 262 w niedzielę. W roku 2013 TVP Katowice już w tak zwanej cyfrowej przestrzeni w dni powszednie emitowała 205 minut, zaś w piątki i soboty 248 i 262 w niedzielę. W roku 2014 czas ten wyniósł: w dni powszednie 267 minut oraz w weekendy 327 minut²⁹. Pasma własne TVP Katowice poszerzono więc zaledwie o godzinę³⁰.

Programy finansowane z abonamentu to program informacyjny *Aktualności*, program publicystyczny *Forum Regionu*, program kulturalny *Co gdzie kiedy?* oraz pasmo reportaży, pozostałe audycje emitowane w paśmie własnym finansowane są z pieniędzy sponsorów i innych źródeł pozakomercyjnych³¹. Podstawowym źródłem finansowania publicznej telewizji regionalnej jest abonament. W 2011 roku TVP Katowice otrzymała 12 500 000 zł z abonamentu, w 2012 57% tej sumy,

²⁶ M. Gierula, *Spółeczny odbiór mediów na Śląsku w okresie transformacji – wybrane zagadnienia* [w:] *Środki masowej informacji w Polsce po likwidacji instytucji cenzury (1990–2000)*, red. J.W. Adamowski, Aspra, Warszawa 2000, s. 274.

²⁷ M. Jachimowski, *Telewizja regionalna w regionalnym systemie informacji* [w:] *Radio i telewizja. Informacja, kultura, polityka*, red. W. Dudek, Oficyna Wydawnicza ATUT, Katowice 2000, s. 112.

²⁸ *Ibidem*.

²⁹ Archiwum własne autorki dotyczące TVP Katowice.

³⁰ *Ibidem*.

³¹ *Ibidem*.

tj. 7 190 000 zł, w 2013 63,5% sumy z 2011 roku, tj. 7 940 000 zł, zaś do połowy roku 2014 – 4 370 000 zł³².

Jeszcze kilka lat temu Telewizja Polska rozważała pomysł, by przy podziale środków na produkcję programów między regionalne ośrodki więcej otrzymywały regiony o lepszej ściągłości abonamentu. Takie deklaracje padły z ust prezesa TVP SA Juliusza Brauna w 2012 roku w Katowicach podczas zorganizowanej przez Telewizję Polską regionalnej konferencji poświęconej szansom terenowych ośrodków spółki w dobie cyfryzacji³³. Ośrodki wkroczyły w erę cyfryzacji, a ich sytuacja finansowa nie uległa zmianie. Za deklaracjami dotyczącymi finansowania tak zwanych publicznych mediów regionalnych nie poszły jednak konkretne działania. W 2013 roku podział środków, jakie widzowie danego regionu Polski przekazali w formie abonamentu, w poszczególnych regionach kraju wyglądał następująco³⁴:

- 1) TVP Szczecin – otrzymane środki: 24% z wpłaconego abonamentu rtv przez widzów w kwocie 30 552,4 zł, w regionie mieszka 1 720 000 osób;
- 2) TVP Kraków – otrzymane środki: 22,06% z wpłaconego abonamentu rtv przez widzów w kwocie 42 158,5 zł, w regionie mieszka 3 346 796 osób;
- 3) TVP Gdańsk – otrzymane środki: 20,48% z wpłaconego abonamentu rtv przez widzów w kwocie 40 048,02 zł, w regionie mieszka 2 924 520 osób;
- 4) TVP Warszawa – otrzymane środki: 19,80% z wpłaconego abonamentu rtv przez widzów w kwocie 92 951,1 zł, w regionie mieszka 5 285 604 osoby;
- 5) TVP Wrocław – otrzymane środki 15,78% z wpłaconego abonamentu rtv przez widzów w kwocie 48 164,3 zł, w regionie mieszka 2 914 362 osoby;
- 6) TVP Poznań – otrzymane środki: 12,65%, z wpłaconego abonamentu rtv przez widzów w kwocie 66 450,4 zł, w regionie mieszka 3 447 441 osób.

Można wymieniać kolejno, aż do 16 pozycji, na której znajduje się TVP Katowice. Najwięcej wpłaconego abonamentu rtv przez mieszkańców województwa, a najmniej środków finansowych przekazanych do ośrodka katowickiego.

16) TVP Katowice – otrzymane środki: 4,24% z wpłaconego abonamentu rtv przez widzów w kwocie 186 701,3 zł, w regionie mieszka 4 626 357 osób.

Śląskie jest liderem, jeśli chodzi o płatność abonamentu rtv. Jest drugim regionem w Polsce pod względem zaludnienia oraz spełnia wszystkie kryteria, według których jest rozdzielany abonament. Publiczny ośrodek telewizyjny otrzymuje jednak najmniej środków na realizację misji, do której zobowiązany jest przez ustawodawcę³⁵.

Istotnym problemem jest również zasięg TVP Katowice. Jeszcze w 2011 roku zasięg techniczny TVP Katowice był praktycznie identyczny z jej zasięgiem geograficznym. Obejmował ponad 4,6 mln osób, co stanowiło około 13% populacji kraju

³² *Ibidem*.

³³ <http://www.wprost.pl/ar/324498/TVP-inaczej-podzieli-wplywy-z-abonamentu-Kto-wiecej-placi/> [dostęp: 20.07.2014].

³⁴ Archiwum własne autorki dotyczące TVP Katowice.

³⁵ Ustawa o radiofonii i telewizji z 29 grudnia 1992 roku, art. 21.

w wieku powyżej 4 lat i niemal 100% ludności województwa śląskiego³⁶. Cyfryzacja spowodowała jednak tak zwany proces wykluczenia także na Śląsku, który postrzegany jest jako ogromna aglomeracja. W Polsce zdecydowano się na jedno źródło sygnału – naziemne. W roku 2009 zrezygnowano z możliwości nadawania sygnału drogą satelitarną. To w sposób znaczący zredukowało możliwości odbioru TVP Katowice. Dotyczy to głównie, choć nie tylko, osób odbierających sygnał w województwach położonych w południowej części województwa, na przykład na Podbeskidziu, gdzie górzyste ukształtowanie terenu ma bezpośredni wpływ na jakość sygnału. Tabela 1 prezentuje strukturę odbioru sygnału TV.

Tabela 1. Struktura odbioru sygnału telewizyjnego według województw

Stan na dzień 11 lipca 2014 roku				
	Eter	Kabel	Satelita	Total
Opolskie	20,8	25,0	54,2	100,0
Małopolskie	28,2	23,7	48,1	100,0
Dolnośląskie	24,3	30,0	45,7	100,0
Śląskie	21,8	35,0	43,2	100,0
Lubuskie	25,0	32,1	42,9	100,0
Zachodniopomorskie	16,7	41,7	41,7	100,0
Świętokrzyskie	35,8	22,6	41,5	100,0
Lubelskie	38,5	21,1	40,4	100,0
Podkarpackie	46,5	14,0	39,5	100,0
Wielkopolskie	30,4	31,9	37,7	100,0
Warmińsko-mazurskie	31,1	34,4	34,4	100,0
Kujawsko-pomorskie	38,0	30,4	31,5	100,0
Mazowieckie	31,7	38,2	30,1	100,0
Podlaskie	40,7	31,5	27,8	100,0
Łódzkie	35,7	36,6	27,7	100,0
Pomorskie	22,8	50,5	26,7	100,0
Ogółem	33,3	30,8	35,9	100,0

Źródło: badania dla TVP SA. Stan na dzień 11 lipca 2014 roku wg AGB Nielsen.

Warto nadmienić, że na Śląsku działa od 2008 roku stacja telewizyjna TVS, która jest jej naturalną konkurencją. Nie programową, gdyż jej oferta w istocie skierowana jest do wszystkich, nie zaś jedynie do mieszkańców Śląska – ale z pewnością

³⁶ <http://www.tvp.pl/tvp3katowice> [dostęp: 21.07.2010].

cią jeśli chodzi o zasięg. Jej sygnał transmitowany jest przez satelitę Hotbird 13E, która obsługuje większość kanałów polskich i jest szczególnie popularna w Polsce, gdyż za jej pośrednictwem swój sygnał transmitują wszystkie niezmiernie popularne w Polsce płatne platformy satelitarne, takie jak Cyfra Plus, Cyfrowy Polsat, N-ka, Orange, NC+, Tv Na Kartę³⁷. Stacja dostępna jest w cyfrowej telewizji UPC w całym kraju, i to nie tylko w wersji SD, ale także HD. Także w Vectrze, gdzie w SD dostępna jest w pakiecie platynowym (oferta cyfrowa). W USA i w części Kanady TVS oglądają widzowie korzystający z platformy Dish Network. Śląska telewizja znajduje się w pakiecie z czterema innymi polskimi kanałami: iTVN, TVN 24, Polsat 2 i Kino Polska, a jej emisja odbywa się w SD³⁸. W dużym uproszczeniu można stwierdzić, że TVS jest dostępna za pomocą satelity. Takiej możliwości nie ma TVP Katowice. Jest to konsekwencją zamknięcia w 2009 roku projektu „Platforma Satelitarna TVP”, który zakładał satelitarną dystrybucję programów telewizji publicznej.

Problem z dostępnością sygnału ośrodków telewizji regionalnej przez satelitę dotyczy wszystkich publicznych stacji regionalnych z wyłączeniem TVP Warszawa. Badania opinii publicznej dotyczące oglądalności i zadowolenia z kanałów regionalnych TVP i TVP Info przeprowadzone w październiku 2013 roku przez firmę Millward Brown wskazują jednak, iż mimo ograniczonego zasięgu oraz środków finansowych stanowiących zaledwie 4,24% kwoty z wpłaconego przez widzów abonamentu, TVP Katowice, podobnie jak TVP Warszawa, ma najlepsze wyniki oglądalności w Polsce oraz jedną z najlepszych identyfikacji³⁹.

Podsumowanie

Historia publicznych regionalnych stacji telewizyjnych to historia stałej, coraz dalej idącej rezygnacji z pierwotnych ambicji i ograniczenia kosztów realizacji zapisu ustawowego. Zagrożeniem dla oddziałów publicznej telewizji jest bowiem sposób ich finansowania. Wykorzystanie szansy, jaką stwarza cyfryzacja, wymaga dużych nakładów finansowych. Dotyczy to zarówno oferty programowej stacji, jak również dostępności sygnału cyfrowego.

Szerszy dostęp do oferty programowej regionalnych ośrodków telewizji publicznej nie byłby oczywiście panaceum na wszystkie problemy, ale z pewnością rozwiązaniem dla stacji i co ważne dla ich odbiorców korzystnym. O ewentualnym rozwiązaniu tej kwestii wspominał wielokrotnie SES Astra, operator satelitarny współpracujący z TVP. Chodzi o tak zwane doświetlanie białych plam, czyli dystrybucję drogą satelitarną sygnału cyfrowego na obszarach, na które transmisja na-

³⁷ http://www.extremesat.pl/INSTALACJE/satelita_HOTBIRD.html [dostęp: 22.07.2014].

³⁸ <http://www.wirtualnemedial.pl/artukul/wiekszy-zasieg-tvs-w-polsce-i-za-granica> [dostęp: 24.07.2014].

³⁹ Archiwum własne autorki dotyczące TVP Katowice.

ziemna nie dociera. Takie rozwiązanie zastosowało wiele krajów europejskich, między innymi Francja, Wielka Brytania, Niemcy, Czechy czy Słowacja. Jak twierdzą przedstawiciele SES Astra, możliwości techniczne do uruchomienia przekazu satelitarnego cały czas istnieją (TVP dzierżawi pojemności na satelitach Astra).

Przetrwanie na medialnym konkurencyjnym rynku publicznych mediów regionalnych nie będzie możliwe bez ustawowego wsparcia ze strony stanowiących prawo. Cyfryzacja jest jedynie potencjalną szansą, która bez zmiany zasad finansowania publicznych mediów regionalnych nie rozwiąże problemów związanych z ich funkcjonowaniem. Media te powinny być gwarancją realizacji zasad pluralizmu w życiu społecznym i kulturalnym regionów. TVP powinna być silna swoimi programami regionalnymi. Te zadania wymagają jednak środków zwanych abonamentem, który musi być rzeczywisty, a nie wirtualny.

Bibliografia

- Archiwum własne autorki dotyczące TVP Katowice.
- Badanie. Biuro koordynacji programowej TVP. Telemetria Nam 2013.
- Badanie opinii publicznej dotyczące oglądalności i zadowolenia z kanałów regionalnych TVP i TVP INFO Telewizja Regionalna i TVP INFO, październik 2013, Millward Brown.
- Gierula M., *Społeczny odbiór mediów na Śląsku w okresie transformacji – wybrane zagadnienia [w:] Środki masowej informacji w Polsce po likwidacji instytucji cenzury (1990–2000)*, red. J.W. Adamowski, Aspra, Warszawa 2000.
- Jachimowski M., *Regiony periodycznej komunikacji medialnej*, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 2006.
- Jachimowski M., *Telewizja regionalna w regionalnym systemie informacji [w:] Radio i telewizja. Informacja, kultura, polityka*, red. W. Dudek, Oficyna Wydawnicza ATUT, Katowice 2000.
- Jakubowicz K., *Media publiczne w Polsce. Teraźniejszość i przyszłość [w:] Media publiczne w Polsce. Teraźniejszość i przyszłość*, red. J.W. Adamowski, Oficyna Wydawnicza Aspra-JR, Warszawa 2007.
- Jakubowicz K., *Media publiczne. Początek końca czy nowy początek*, Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2007.
- Michalczuk S., *Media lokalne w systemie komunikowania*, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 2000.
- Ponikowski M., *Golas na dachu. Kilka uwag o mediach regionalnych [w:] Media a rozwój regionalny, Pomorski Kongres Obywatelski*, red. J. Szomburg, Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, Gdańsk 2006.
- Proces cyfryzacji sygnału telewizyjnego. Raport dla TVP SA, Millward Brown, kwiecień 2014 roku.
- Skoczek T., *Media publiczne w Polsce*, Mazowiecka Oficyna Wydawnicza, Warszawa 2009.
- Skoczek T., *Telewizja Publiczna. Szkic do opisu*, MCDN, Kraków 2002.
- Sobiczewski R., *Ścieżki telewidza [w:] Reklama w internecie*, dodatek do miesięcznika „Press”, listopad 2012.
- Ustawa o radiofonii i telewizji z 29 grudnia 1992 roku, Dz.U. 1993 nr 7 poz. 34, art. 21.

Strony internetowe

biznes.interia.pl/media/./tvp-cyfryzacja-szansa-rozwoju-regionalnych
biznes.onet.pl/cyfryzacja-regionalnych-osrodkow-tvp-wymaga-pieni
http://www.extremesat.pl/INSTALACJE/satelita_HOTBIRD.html
<http://www.polskatimes.pl/artykul/3418565,naziemna-telewizja-cyfrowa-dla-wszystkich-nie-do-konca,id,t.html?cookie=1>
<http://www.polskatimes.pl/artykul/3420677,cyfryzacja-nie-dla-wszystkich,id,t.html>
<http://www.telix.pl/artykul/stanowisko-instytutu-jagiellonskiego-w-sprawie-cyfryzacji-telewizji-3,61149.html>
<http://www.tvp.info/7470062/osrodki-tvp-w-dobie-cyfryzacji-tym-razem-slask>
<http://www.tvp.info/7582945/tvp-musi-byc-silna-regionami>
<http://www.tvp.pl/gdansk/aktualnosci/spoleczne/o-przyszlosci-osrodkow-regionalnych-telewizji-polskiej/14294816>
<http://www.tvp.pl/tvp3katowice>
<http://www.ujk.edu.pl/ibib/studia/pdf/160/cyfryzacja.pdf>
<http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:>
<http://www.wirtualnemedi.pl/artykul/wiekszy-zasieg-tvs-w-polsce-i-za-granica>
<http://www.wprost.pl/ar/324498/TVP-inaczej-podzieli-wplywy-z-abonamentu-Kto-wiecej-placi/>
<http://www.zkdp.pl>